

Frihet och ansvar på montessoriskola

Text&foto: Jenny Nordenankar Foto: Tony Hunt

Inom montessoripedagogiken är lustfylld undervisning en ambition och den handlar till stor del om att olika elever väljer olika vägar för att nå kunskapsmålen. Montessorifriskolan på Gotland startade 1996 och är öns äldsta nu verksamma friskola.

Tina Örnberg är rektor på Gotlands Montessori-Friskola. Hon berättar att skolan, med profilen "den lilla skolan i stan", inte är intresserad av att uppnå ett så stort elevantal som möjligt men att man siktar på max 100 elever. Skolan började med ett

tre-tio elever för tolv år sedan och i dag går här 65 elever.

Åldersblandat och eget ansvar

Den hundra år gamla montessoripedagogiken bygger i huvudsak på

tre kriterier. Ett kriterium är att ha åldersblandade klasser:

– Tanken är att barn växer in i gruppen. Först är man liten och det är okej att stå vid sidan av, och ju äldre man blir desto större ansvar tar man. De äldre lär de yngre. Fördelarna är större än nackdelarna: man går inte igenom skolan med samma klass, berättar Tina Örnberg.

Ett annat kännetecken för en montessoriskola är de långa arbetspassen, som helst ska vara minst 120 minuter långa, vilket ställer krav på både elever och lärare.

Huvudansvaret har alltid läraren, men montessoripedagogiken bygger på att eleverna själva ska göra olika val och att de ska ta ansvar.

– Vi förbereder dem för gymnasiet. Har man hela tiden blivit servad med uppgifter är det inte lätt att ta ansvar.

– Hur vi förhåller oss till barnen är viktigt. Barnet är i centrum och man ska lyssna på barnet, "hjälp mej hjälpa mej själv" är paradord. Vi är handledare samtidigt som vi är lärare, vi visar hur de ska lära sig, vi ska inte lära åt dem.

Mål med många vägar

Eftersom varje klass kan bestå av upp till tre årskurser, ges flera uppgifter med olika svårighetsgrad. Eftersom eleven får välja att närma sig ämnet på sitt eget sätt, kan han eller hon välja uppgifter som har utformats för den egna årskursens eller för en högre årskurs.

– Målet kan vara detsamma, men vägen dit är olika... Det här sättet gynnar de svaga och de duktiga eleverna, när den "vanliga" skolan gynnar medeleven. En elev i sexan kan jobba med åttans matte, det finns inga gränser.

– Våra elever har långa arbetspass och syftet med det är att alla tar olika tid på sej. Man ska kunna jobba med något som intresserar en, och man ska inte behöva avbrytas mitt i något.

Läroplanen med sina kunskapsmål är densamma för montessorieleven som för eleven i den kommunala skolan och övriga fristående skolor.

Montessoriuutbildade lärare

Gotlands Montessori-Friskola i Visby erbjuder mer skoltid och har även mer personal än den genomsnittliga skolan. I varje klassrum finns två personal, ibland två lärare, ibland en lärare och en fritidspersonal. Vinsten med det är enligt Tina Örnberg att det alltid finns en vuxen som kan gripa in direkt ifall något händer medan den andra "håller ställningarna", och vid sjukdom kan man i många fall slippa kalla in en vikarie.

Ett tredje kriterium för en montessoriskola är dess lärare. För att bli montessorilärare ska man läsa in en lärarutbildning och bygga på med 40 poäng montessoripedagogik. I dag finns montessoriuutbildningar på högskolorna i Stockholm, Borås och Kristianstad.

Montessorifriskolan i Visby är inte auktoriserad av det centrala Montessoriförbundet, därför att man inte lever upp till det tredje kriteriet för pedagogiken. En auktorisation kräver att två tredjedelar av alla lärare på skolan ska vara montessoriuutbildade och även utbildade för just de årskurser de undervisar. Flera av lärarna på skolan är nya och har inte byggt på med extra montessorikompetens, men en efter en kommer de att utbildas.

Okunskap om montessoriskolan

På frågan om hon tror att det finns fördomar mot montessoriskolan, svarar Tina Örnberg:

– Många tror att alla sitter och jobbar själva hela tiden, att det är så individuellt att det fostrar elever utan empati. Många tror också att det är en skola för rikemansbarn och kan fråga "vad kostar det att gå i er skola?" Men det är helt gratis att ha sina barn här. Vi ger barnen frihet att röra sig och de sitter inte stilla hela tiden. "Så vad gör de då?" De tränar hela tiden, de tränar på social kompetens och frågar exempelvis "får jag låna", "kan jag få den"... det är småprat hela tiden, här är inga tysta klassrum. Jag brukar jämföra det med ett öppet kontorslandskap. Läraren styr det gemensamma arbetet men i det egna arbetet kan någon vilja spela spel och kan gå runt och fråga till någon napp. De tränar på turtagning... Och de tränar på socialt samspel i större utsträckning under dessa individuella lektioner.

Det finns de som till och med misstänker att friskolan med den egna pedagogiken skulle vara en sorts sekt, vilket den inte alls är.

Det finns alltså fortfarande en hel del okunskap om den sekelgammala pedagogiken med det okonventionella klassrummet och de speciella lektionerna men som har tron att i rätt miljö och med rätt stimulans elevens egna resurser tas tillvara. Tina Örnberg menar att montessoriskolan inte är särskilt olik den kommunala skolan och på en del ställen i landet bedrivs till och med montessoriskolor i kommunal regi.

Tina Örnberg började arbeta som lärare 1997 på Gotlands Montessori-Friskola som drivs som en ekonomisk förening av skolans lärare. Sedan sju år tillbaka är hon rektor här, men hon arbetar även som lärare eller vikarie. I dag är skolan uppdelad på både Gråbo och P18, men man hoppas finna en lokal som kan rymma hela verksamheten.

Maria Montessori (1870–1952) var Italiens första kvinnliga läkare och är grundaren till montessoripedagogiken. En av de bärande tankarna inom pedagogiken grundar sig på det faktum att ingen kan lära någon annan något. Man kanske behöver hjälp för att kunna lära sig, men själva inläringen måste var och en klara på egen hand.